

KS. LESZEK PINTAL

WYMOWA TEOLOGICZNA
OBRZĘDÓW SAKRAMENTU ŚWIĘCEŃ
W PRZEPOWIADANIU SŁOWA BOŻEGO

THEOLOGICAL MEANING
OF CEREMONIES OF THE SACRAMENT OF HOLY ORDERS
IN PREACHING THE WORD OF GOD

Abstract. Preaching the word of God belongs to priorities of the priestly service. A homily, integrally bound with exercised liturgy, is a special form of delivering God's truths. So that preaching brings adequate fruits and the benefit for listeners one should use all available ways of enhancing it. The ceremonies connected with the sacrament of Holy Orders can, in the specific way, contribute to the fortifying meeting with the word which is happening with source of restoration and growing for faith.

Key words: bishop, presbyter, deacon, liturgy, preaching, homily.

Głoszenie słowa Bożego stanowi jedno z najistotniejszych zadań Kościoła. Należy ono przede wszystkim do biskupów, prezbiterów i diakonów, a urzeczywistnia się w liturgii¹, o czym przypomina *Katechizm Kościoła Katolickiego* (KKK): „Święcenia – biskupa, prezbitera i diakona – przebiegają w podobny sposób. Są one udzielane w ramach liturgii eucharystycznej” (KKK 1573). W poszukiwaniu różnorodności i wzbogacenia przepowiadania wskazane jest wykorzystanie tekstów liturgicznych². W tym świetle

Ks. dr LESZEK PINTAL – adiunkt Katedry Homiletyki Instytutu Liturgiki i Homiletyki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, wykładowca homiletyki; adres do korespondencji: ul. Nałęczowska 94, 20-831 Lublin; e-mail: lpintal@lu.onet.pl

¹ W. P r z y c z y n a. *Wprowadzenie*. W: *Liturgia i przepowiadanie*. Red. W. Przyczyna. Kraków: Wydawnictwo M 2010 s. 5.

² „Homilia, będąca częścią liturgii, jest bardzo zalecana, stanowi bowiem pokarm konieczny dla podtrzymania chrześcijańskiego życia. Winna być wyjaśnieniem jakiegoś aspektu czytań Pisma Świętego albo innego tekstu spośród stałych lub zmiennych części Mszy danego dnia, z uwzględ-

jasne staje się wskazanie Kościoła w soborowej konstytucji o liturgii *Sacro-sanctum Concilium* (KL): „Bardzo starannie i właściwie należy pełnić posługę głoszenia słowa. Jako przepowiadanie przedziwnych dzieł Bożych w historii zbawienia, czyli w misterium Chrystusa, która zawsze jest w nas obecna i działa, zwłaszcza w obrzędach liturgicznych, winno ono czerpać treść przede wszystkim ze źródeł Pisma świętego i liturgii” (KL 35, 2). Skoro przepowiadanie ma czerpać z liturgii, stąd też liturgia z całym swym bogactwem winna być inspiracją dla homilii. Uzasadnione jest zatem wykorzystanie w przepowiadaniu o sakramencie święceń tekstów liturgicznych, obrzędów oraz znaków i symboli związanych z obrzędami święceń biskupa, prezbiterów oraz diakonów. Zasadniczym celem opracowania jest przybliżenie tej tematyki w przepowiadaniu.

I. TEKSTY LITURGICZNE ŹRÓDŁEM PRZEPOWIADANIA

Wszystkie stopnie święceń (biskupa, prezbitera i diakona) mają w swoim obrzędzie, właściwe dla danej posługi w Kościele, teksty liturgiczne. Wprowadzenie ogólne do *Obrzędów święceń* zaleca: „Święcenia powinny odbywać się podczas Mszy św., w której wierni czynnie uczestniczą, a zwłaszcza w Dniu Pańskim, kiedy to wszyscy gromadzą się przy jednym ołtarzu

nieniem zarówno obchodzonego misterium, jak i szczególnych potrzeb słuchaczy” (*Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*. Poznań: Pallottinum 2004 nr 65). Teologiczne uzasadnienie faktu, że liturgia może i powinna być rozumiana jako „tekst święty”, daje sama konstytucja o liturgii, w której czytamy: „Pismo święte ma doniosłe znaczenie w sprawowaniu liturgii. Z niego bowiem pochodzą czytania, które wyjaśnia się w homilii, oraz psalmy przeznaczone do śpiewu. Z niego czerpią natchnienie i ducha prośby, modlitwy i pieśni liturgiczne. W nim też trzeba szukać sensu czynności i znaków” (KL 24). Z tego stwierdzenie wynika niedwuznacznie, że teksty liturgiczne, zarówno stałe, jak i zmienne, czerpią swą inspirację z Pisma Świętego. Biblia znajduje w nich swe ukonkretnienie, wyrażone w formułach liturgicznych. Te zaś uwzględniają zawsze sprawowaną tajemnicę odkupienia i potrzeby wiernych. Możemy zatem powiedzieć, że teksty liturgiczne są kultyczną aktualizacją tekstów biblijnych. W modlitwach lub prośbach bardziej dochodzi do głosu żywa tradycja Kościoła, a więc wciąż na nowo aktualizowana i wyrażana w formie modlitewnej wiara Kościoła. Dlatego właśnie w tekstach liturgicznych odkrywamy większą aktualizację Biblii. Dochodzi w nich bardziej do głosu *hodie* liturgiczne tekstu biblijnego oraz element doktrynalny, tj. żywa wiara Kościoła. Pełni przeto liturgia z całym bogactwem swych modlitw i światem świętych znaków funkcję kerygmatyczną i dogmatyczną. Potwierdza to wypowiedź soborowa: „[...] święta liturgia jest przede wszystkim oddawaniem czci Bożemu majestatowi, zawiera jednak również bogatą treść do pouczenia wiernego ludu. W liturgii bowiem Bóg przemawia do swego ludu, Chrystus w dalszym ciągu głosi Ewangelię, lud zaś odpowiada Bogu śpiewem i modlitwą” (KL 33). Cyt. za: H. S i m o n. *Teksty liturgiczne jako źródło przepowiadanie*. W: *Liturgia i przepowiadanie* s. 173-174.

pod przewodnictwem biskupa, otoczonego przez prezbiterów i usługujących. [...] Wewnętrzny związek święceń i celebracji Mszy św. ukazuje się nie tylko przez umiejscowienie obrzędu i przez odpowiednie formuły w Modlitwie Eucharystycznej oraz w końcowym błogosławieństwie, lecz także, przy zachowaniu obowiązujących przepisów, przez dobór czytań i zastosowanie formularza specjalnej Mszy św. obrzędowej dostosowanej do udzielania święceń”³. W związku z tym *Mszał Rzymski* zaleca: „W niedziele Adwentu, Wielkiego Postu i Okresu Wielkanocnego, w uroczystości i święta Apostołów, przy udzielaniu święceń używa się formularza mszalnego z dnia”⁴. W innych dniach sugerowane jest następujące zestawienie formularza:

1. Antyfony do wykorzystania na wejście: „Kto by chciał Mi służyć, niech idzie za Mną, a gdzie ja jestem, tam będzie i mój sługa” (J 12, 26). W czasie święceń kapłańskich można użyć innej antyfony: „Duch Pański spoczywa na mnie, ponieważ mnie namaścił i posłał mnie, abym ubogim niósł dobrą nowinę, uzdrawiał skruszonych w sercu” (Łk 4, 18). W przepowiadaniu w czasie sakramentu święceń antyfony na wejście mogą się stać bardzo pomocne w przygotowywaniu homilii. Pierwsza z antyfon wskazuje na służebny charakter kapłaństwa, druga wyraża posłannictwo przyjmującego sakrament święceń.

2. Antyfona na Komunię: „Ojcze święty uświęć ich w prawdzie. Jak Ty mnie posłałeś na świat, tak i Ja ich na świat posłałem” (J 17, 17-18).

3. W 1, 2, 3 i 4 Modlitwie Eucharystycznej są, w odpowiednich miejscach, modlitwy własne dotyczące święceń biskupa oraz święceń kapłanów i diakonów. W święceń biskupa zawarta jest prośba o mądrość i miłość Apostołów dla Niego oraz modlitwa, by prowadził lud Boży do zbawienia. Przy święceń kapłanów i diakonów występuje prośba skierowana do Boga, by zachował w przyjmujących święcenia swoje dary, aby z Jego pomocą skutecznie spełniali posłannictwo, które otrzymali od Niego⁵. Również modlitwy własne w czasie święceń mogą zostać wykorzystane w przepowiadaniu. Ukazują bowiem istotę i zadania przyjmującego święcenia.

W *Mszale Rzymskiej* zasugerowano także, by wykorzystać modlitwy formularza:

– Z a b i s k u p a⁶: *Kolekty* zamieszczone w *Mszale* podkreślają godność posługi biskupiej oraz zadania, które staje się udziałem biskupa: „spraw

³ *Obrzędy święceń biskupa, prezbiterów i diakonów* [dalej: OŚBPD]. Katowice: Księgarnia św. Jacka 1999 nr 9-10.

⁴ *Mszał Rzymski dla diecezji polskich* [dalej: MR]. Poznań: Pallottinum 2009 s. 74”.

⁵ MR s. 74-76.

⁶ MR s. 120”-121”.

niech Twój sługa, którego postawiłeś na czele swojego ludu, prowadzi go w imieniu Chrystusa, niech go uświęca, sprawując sakramenty i rządzi nim zgodnie z Twoją wolą”, „daj mu słowem i przykładem przyczyniać się do dobra ludu, któremu przewodzi”, daj mu ducha rady i męstwa, ducha wiedzy i pobożności, niech wiernie rządzi ludem jemu powierzonym i buduje Twój Kościół”⁷. W Modlitwie nad darami występuje wezwanie, by Bóg obdarzył nowego biskupa apostołskimi cnotami. Zaś w Modlitwie po Komunii zawarta jest prośba, by nowy biskup godnie sprawował pasterską posługę.

– **Z a k a p ł a n ó w**⁸: Kolekty zachęcają, by ci którzy przyjmują święcenia, wiernie pełnili swoją służbę i byli zjednoczeni z Chrystusem: „spraw, aby ci, których On wybrał na sługi i szafarzy Twoich sakramentów, wiernie wykonywali powierzoną im służbę”, „spraw, aby wytrwale pełniąc Twoją wolę, przez swoją posługę i życie zjednoczone z Chrystusem, pomnażali Twoją chwałę”⁹. W Modlitwie nad darami występuje prośba o trwałe owoce dla Kościoła, płynące ze służby kapłanów ołtarzowi i ludowi. Modlitwa po Komunii jest prośbą o gorliwość dla kapłanów i wszystkich wiernych, by trwali w zjednoczeniu i miłości.

– **Z a d i a k o n ó w**¹⁰: Kolekta zachęca wybranych, by byli roztropni w działaniu oraz by byli przyjaźni dla wszystkich, a przez to wytrwali w modlitwie. Modlitwa nad darami jest prośbą o ducha pokory i miłości, a Modlitwa po Komunii – prośbą, by ci którzy zostali wyświęceni na diakonów, byli wiernymi sługami Ewangelii, sakramentów oraz dzieł miłosierdzia.

Można zauważyć, że wszystkie teksty z formularza mszalnego mogą się stać pomocne w przepowiadaniu w czasie sakramentu święceń. Ukazują one w sposób istotny zadania wszystkich stopni święceń.

Ponadto wykorzystane w przepowiadaniu czasie liturgii sakramentu święceń mogą być same obrzędy święceń biskupa, prezbitera i diakona. *Obrzędy święceń biskupa*¹¹, po prośbie o święcenia biskupie dla danego prezbitera i po odczytaniu nominacji Stolicy Apostolskiej oraz homilii głównego konsekrateora, zawierają cały szereg pytań. Dotyczą one: chęci wypełnienia aż do śmierci powierzonego urzędu, głoszenia Ewangelii, zachowywania skarbu wiary, trwania w jedności z kolegium biskupów pod władzą Ojca Świętego, okazywania posłuszeństwa następcy św. Piotra, troski o lud Boży, bycia

⁷ MR s. 120.

⁸ MR s. 125”-126”.

⁹ MR s. 125”.

¹⁰ MR s. 130.

¹¹ OŚBPD nr 31-100.

miłosiernym dla ubogich, podróżujących i potrzebujących, szukania błądzących owiec, wypełniania bez nagany urzędu Najwyższego Kapłana. W przepowiadaniu może być wykorzystana także *Modlitwa konsekracyjna*, która wyraża i ukazuje istotę biskupiego posłania: „niech nieustannie wyjednuje Twoją łaskawość i składa dary Twojego Kościoła [...] niech rozwiązuje wszelkie więzy tą władzą, którą dałeś Apostołom. Niech dzięki łagodności i czystości serca podoba się Tobie [...]”¹². Do wykorzystania są jeszcze inne modlitwy: modlitwa przy namaszczeniu krzyżem głowy elekta, przy podaniu elektowi księgi Ewangelii, przy wkładaniu pierścienia, mitry i wręczenia pastorału¹³.

W *Obrzędach święceń prezbiterów*¹⁴ tekstami liturgicznymi są pytania stawiane przez biskupa kandydatom do święceń kapłańskich. Dotyczą one wypełniania urzędu kapłańskiego, pobożnego odprawiania misterii Chrystusa, posługi słowa, jednoczenia z Chrystusem Najwyższym Kapłanem oraz przyrzeczenia posłuszeństwa biskupowi i jego następcom. Kolejnym istotnym źródłem do wykorzystania w przepowiadaniu może stać się *Modlitwa konsekracyjna*, wyrażająca zadania, które powinien podjąć prezbiter we wspólnocie Kościoła: „daj także nam, słabym, takich pomocników, których potrzebujemy do wypełniania kapłańskiej posługi [...], daj swoim sługom godność prezbiteratu; odnow w ich sercach Ducha świętości; niech wiernie pełnią przyjęty od Ciebie, Boże, urząd posługiwania kapłańskiego drugiego stopnia, przykładem swojego życia pociągają innych do poprawy obyczajów. Niech będą godnymi współpracownikami biskupów, aby przez ich przepowiadanie i dzięki łasce Ducha Świętego, słowa Ewangelii przyniosły obfity owoc w ludzkich sercach i dotarły aż na krańce ziemi [...]. Niech będą wiernymi szafarzami Twoich misterii”¹⁵. W przepowiadaniu mogą zostać wykorzystane jeszcze inne modlitwy w liturgii święceń prezbiterów: modlitwa biskupa towarzysząca namaszczeniu dłoni wyświęconych prezbiterów, modlitwa biskupa w czasie podawania wyświęconym prezbiterom darów mszalnych. Wszystkie wspomniane obrzędy i modlitwy mogą się stać inspiracją dla przepowiadającego.

*Obrzęd święceń diakonów*¹⁶ również zawiera teksty liturgiczne, które mogą stać się pomocne w przepowiadaniu o sakramencie święceń: przedstawienie i wybór kandydatów, pytania biskupa i przyrzeczenie kandydatów do diakonatu (przyrzeczenie celibatu i modlitwa biskupa o wytrwałość w tym

¹² OŚBPD nr 47.

¹³ OŚBPD nr 49-54.

¹⁴ OŚBPD nr 118-172.

¹⁵ OŚBPD nr 131.

¹⁶ OŚBPD nr 193-247.

postanowieniu, wyrażenie woli przyjęcia święceń, wykonywania przyjętego urzędu diakona, głoszenia wiary słowem i czynem, sprawowania Liturgii Godzin, kształtowania swojego postępowania na wzór Chrystusa, oraz czci i posłuszeństwa biskupowi i jego następcom). Na uwagę zasługuje *Modlitwa konsekracyjna*, która określa zadania diakonów w Kościele: „Panie, wejrzyj łaskawie na te sługi swoje [...], aby służyli Twoim świętym ołtarzom; pełnili dzieła posługi; niech odznaczają się wszystkimi cnotami: miłością bez obłudy, troskliwością o chorych i biednych, powagą pełną pokory, czystością bez skazy i przestrzeganiem duchowej karności”¹⁷. Wykorzystać także można w przepowiadaniu nakładanie stroju przysługującemu diakonowi (stuła i dalmatyka) oraz bardzo pouczającą modlitwę biskupa w czasie przekazywania księgi Ewangelii: „Przyjmij Chrystusową Ewangelię, której głosicielem się stałeś; wierz w to, co będziesz czytać, nauczaj tego, w co uwierzysz, i pełnij to, czego będziesz nauczać”¹⁸. Modlitwa ta oddaje istotę posługiwania diakonańskiego w przepowiadaniu słowa Bożego.

Analiza tekstów liturgicznych trzech stopni sakramentu święceń pozwala zauważyć, że występuje istotne bogactwo treściowe owych tekstów, które mogą stać się inspiracją w przepowiadaniu o sakramencie święceń. W. Głowa¹⁹ proponuje następujące tematy w homiliach o kapłaństwie: dobrowolność przyjęcia każdego stopnia sakramentu święceń i wypełniania obowiązków z nim związanych; obowiązki biskupów, kapłanów i diakonów w Kościele; posłuszeństwo kapłanów i diakonów biskupowi i jego następcom; jedność biskupa z kolegium biskupów i z Ojcem Świętym; rola biskupa w Kościele diecezjalnym i w Kościele powszechnym; konieczność modlitwy i interwencji Świętych Patronów do podjęcia i wypełnienia przez święconych tak odpowiedzialnych zadań w służbie Kościoła; nieprzerwana ciągłość posługi słowa i sakramentów w Kościele przez uczestnictwo w kapłaństwie Chrystusa; sakrament święceń i powszechne kapłaństwo wiernych.

W podsumowaniu należy zaznaczyć, że teksty liturgiczne *Obrzędów święceń biskupa, prezbiterów i diakonów* są bardzo istotnym źródłem, które może być wykorzystane w przepowiadaniu o sakramencie święceń. Proponowany jest cały szereg pytań, które stosuje się przy każdym stopniu święceń, wskazane są także teksty modlitw konsekracyjnych oraz innych modlitw związanych bezpośrednio z danym stopniem święceń. Z pewnością właściwe

¹⁷ OŚBPD nr 207.

¹⁸ OŚBPD nr 210.

¹⁹ W. G ł o w a. *Liturgia miejscem i źródłem przepowiadania*. Przemysł: Wydawnictwo Archidiecezji Przemyskiej 1999 s. 307.

wykorzystanie wspomnianych tekstów przyczyniłoby się do wzbogacenia przepowiadania o sakramencie święceń.

II. OBRZĘDY ŚWIĘCEŃ JAKO ŹRÓDŁO PRZEPOWIADANIA

Sakrament święceń (biskupa, prezbitera i diakona) wyróżnia obrzędy istotne i dodatkowe: „Istotny obrzęd sakramentu święceń dla wszystkich trzech stopni stanowi włożenie rąk przez biskupa na głowę wyświęcanego, a także specjalna modlitwa konsekracyjna, będąca prośbą do Boga o wylanie Ducha Świętego i udzielenie Jego darów dostosowanych do posługi, do której kandydat jest wyświęcany” (KKK 1573).

Włożenie rąk i modlitwa konsekracyjna należą do najistotniejszej części święceń biskupich, prezbiteratu i diakonatu. Z gestem włożenia rąk i modlitwą spotykamy się już w Dziejach Apostolskich (Dz 6, 6). Również późniejsze formy ceremoniału święceń podają, że wszystkie trzy stopnie święceń były udzielane przez włożenie rąk i modlitwę o zstąpienie Ducha Świętego. W wieku XIII wprowadzono drugie nałożenie rąk na końcu Mszy św. z odpowiednią formułą, która miała przypominać o otrzymaniu wraz ze święceniami kapłańskimi władzy odpuszczania grzechów. Ten obrzęd przetrwał aż do reformy Soboru Watykańskiego II²⁰. Obecne obrzędy święceń (diakonat, prezbiterat, konsekracja biskupia) mają tylko jedno włożenie rąk, to pierwsze. Obrzęd włożenia rąk oznacza przekazanie Bożej mocy i urzędu. Jest także błaganiem o odnowę serca tego, który przyjmuje święcenia.

Obrzędy dodatkowe sakramentu święceń są różne w zależności od tradycji liturgicznych. Ich cechą wspólną jest wyrażenie wielorakiego znaczenia łaski sakramentalnej. Wśród obrzędów dodatkowych wyróżnia się następujące: obrzędy wstępne, namaszczenie Krzyżem Świętym, przekazanie księgi Ewangelii, pierścienia, mitry, pastorału, pateny i kielicha²¹.

Namaszczenie głowy konsekrowanego biskupa jest znakiem włączenia namaszczonego w najwyższe kapłaństwo Chrystusowe. Jest to namaszczenie pochodzenia gallikańskiego i wyraża namaszczenie na proroka, kapłana i króla. W czasie namaszczenia śpiewano *Veni Sancte Spiritus*, a od XVI wieku śpiewa się *Veni Creator Spiritus*. Wspomniane śpiewy mają podkreślać rolę

²⁰ H. S ł o t w i ń s k a, W. G ł o w a. *Przepowiadanie o sakramentach w katechezie i homilii*. Lublin–Przemyśl: Wydawnictwo Archidiecezji Przemyskiej 2001 s. 307-308; por. W. G ł o w a. *Znaki i symbole w Liturgii*. Przemyśl: Wydawnictwo Archidiecezji Przemyskiej, 1995 s. 181.

²¹ S ł o t w i ń s k a, G ł o w a. *Przepowiadanie o sakramentach w katechezie i homilii* s. 308.

Ducha Świętego oraz Jego dary w życiu konsekrowanego biskupa²². W czasie namaszczenia głowy główny konsekратор wypowiada słowa modlitwy: „Niech Bóg, który uczynił cię uczestnikiem najwyższego kapłaństwa Chrystusa, przeniknie cię olejem mistycznego namaszczenia i przez hojne błogosławieństwo duchowe zapewni owocność twojej posłudze”²³. Wykorzystując w przepowiadaniu obrzęd namaszczenia głowy konsekrowanego biskupa, można zwrócić uwagę na misję, jaką ma do spełnienia: prorocką, kapłańską i królewską.

Obrzęd namaszczenia dłoni prezbiterów Krzyżem Świętym również wywodzi się z Galii. Powstał pod koniec VII wieku²⁴. Istotę obrzędu i jednocześnie inspirację do przepowiadania mogą stanowić słowa modlitwy biskupa: „Nasz Pan, Jezus Chrystus, którego Ojciec namaścił Duchem Świętym i mocą, niech cię strzeże, abyś uświęcał lud chrześcijański i składał Bogu ofiarę”²⁵.

Obrzęd przekazania księgi Ewangelii odzwierciedla prawdę, że biskup w Kościele w sposób szczególny uczestniczy w urzędzie nauczycielskim i jest głównym głosicielem Ewangelii, a także nauczycielem wiary i moralności. Wyświęcony biskup ma głosić Boże słowo z „całą cierpliwością i umiejętnością”²⁶.

Włożenie pierścienia na serdeczny palec prawej ręki, jak zauważa W. Głowa, „to znak zaślubin z Kościołem – Oblubienicą Chrystusa – a równocześnie zobowiązanie do wierności”²⁷. Biskup zaślubiony Kościołowi ma z gorliwością pełnić swoją misję dla dobra całego Kościoła i powierzonej swojej pieczy Chrystusowej owczarni.

Nałożenie mitry to kolejny z obrzędów dodatkowych w święceniach biskupa. Obrzęd ten „już od końca XII wieku należy do ceremoniału konsekracyjnego. Mitra – liturgiczne nakrycie głowy biskupa, mówi o jego godności i urzędzie”²⁸. Godnymi podkreślenia są słowa wypowiedane w czasie obrzędu: „Przyjmij mitrę i niech jaśnieje w tobie blask świętości [...]”²⁹. Biskup ma być przykładem prawego i świętego życia.

Pastorał to symbol władzy pasterskiej³⁰. Istotne są słowa wypowiedane przez głównego konsekratora, ukazujące prawdę o władzy pasterskiej nad powierzona owczarnią, nad którą Duch Święty ustanowił go biskupem i pasterzem.

²² G ł o w a. *Znaki i symbole* s. 184; por. T e n ż e. *Liturgia miejscem i źródłem* s. 324-325.

²³ OŚBPD nr 49.

²⁴ G ł o w a. *Znaki i symbole* s. 182.

²⁵ OŚBPD nr 161.

²⁶ OŚBPD nr 50.

²⁷ G ł o w a. *Znaki i symbole* s. 184-185; por. T e n ż e. *Liturgia miejscem i źródłem* s. 325.

²⁸ T e n ż e. *Znaki i symbole* s. 185.

²⁹ OŚBPD nr 53.

³⁰ G ł o w a. *Znaki i symbole* s. 185.

W czasie święceń prezbitera następuje przekazanie pateny i kielicha „ofiary ludu świętego” (KKK 1574), którą wyświęcony prezbiter ma składać Bogu. Jak zauważa W. Głowa, „przekazanie pateny z chlebem i kielicha z winem sięga X wieku, a miejscem powstania tego obrzędu była również Galia. [...] Przygotowanie darów w każdej Mszy św. przypomina kapłanowi ten obrzęd z dnia święceń, i przypomina mu także wezwanie skierowane już wtedy do niego, aby wraz z Ciałem i Krwią Jezusa Chrystusa ofiarował Bogu samego siebie, a wtedy jego życie będzie zgodne z tajemnicą krzyża”³¹.

W obrzędach święceń diakonów „przekazuje im się księgę Ewangelii na znak, że otrzymali posłannictwo głoszenia Ewangelii Chrystusa” (KKK 1574). Bardzo wymowne i pouczające stają się słowa biskupa „wierź w to, co będziesz czytać, nauczaj tego, w co uwierzysz i pełnij to, czego będziesz nauczać”³².

Podsumowując, należy zauważyć, że obrzędy dodatkowe w święceniach biskupa, prezbitera i diakona mogą się stać doskonałym źródłem przepowiadania w liturgii sakramentu święceń. Wyjaśnienie wszystkich znaków i symboli w liturgii byłoby pogłębieniem świadomości i wiedzy uczestniczących w tych jakże doniosłych obrzędach.

III. ZNAKI I SYMBOLE SAKRAMENTU ŚWIECEN ŹRÓDŁEM PRZEPOWIADANIA³³

W obrzędach sakramentu święceń można spotkać, oprócz już wspomnianych, inne znaki i symbole, poprzez które Bóg przemawia do człowieka. Można do nich zaliczyć: nałożenie szat kapłańskich (stuły i ornatu), poca-

³¹ W. Głowa. *Znaki i symbole* s. 182-183; por. H. Słotwińska, W. Głowa. dz. cyt. s. 309.

³² OŚBPD nr 210.

³³ Teksty liturgiczne choć ważne, nie wyczerpują jednak tak bogatego źródła jakim jest liturgia. Jest ona przede wszystkim rzeczywistością świętych znaków. Rzeczywistość zbawienia, która dotyczy człowieka i ma go ogarnąć jest wejściem w rzeczywistość nadprzyrodzoną. Zbawcze działanie Boga dokonuje się przez znaki i pod osłoną znaków. Słowo jest także znakiem. C. Vagaggini mówi, iż liturgia jest zespołem skutecznych i podpadających pod postrzeganie znaków świętej i niewidzialnej rzeczywistości, ustanowionych przez Chrystusa lub Kościół. Przez te znaki, Bóg przez Chrystusa w Duchu Świętym uświęca Kościół. Przez niego również Kościół oddaje Bogu swój kult. Liturgia jest zatem światem świętych znaków przez które realizuje się i aktualizuje kapłański urząd Jezusa Chrystusa. Liturgia posługując się znakiem, gestem, rytmem, czynnościami, włącza człowieka w dokonujące się „tu” i „teraz” zbawcze wydarzenie. Rysopół święty znaków, którymi operuje liturgia jest zatem interesujący z punktu widzenia przepowiadania. Jest z jednej strony pomostem między Bogiem a człowiekiem, a drugiej strony zawiera w sobie głębokie treści kerygmatyczne, które powinny dojść do głosu w przepowiadaniu. W tych znakach bowiem „zakodowana” jest wiara Kościoła. Ażeby jednak znak

łunek pokoju, nałożenie księgi Ewangelii na głowę elekta i wprowadzenie go na katedrę³⁴.

Obrzęd nałożenia szat kapłańskich powstał na terenie Galii na przełomie IX i X wieku. Liturgia rzymska zaadoptowała ten obrzęd w XII i XIII wieku. Jak zauważa W. Głowa, „znak ten jest dla wszystkich uczestników liturgii bardzo czytelnym i potwierdza wyświęcenie na kapłana – pośrednika między ludźmi i Bogiem”³⁵. Wartym podkreślenia jest, że jedynym Pośrednikiem między ludźmi a Bogiem jest Jezus Chrystus (*Pontifex = pons + facio = robić most, stać się mostem; oznacza to, że przez Chrystusa jak przez most możemy dojść do Ojca*). Istotne zatem wydawałoby się wyjaśnienie wiernym w przepowiadaniu prawdy dotyczącej kapłana jako łącznika między Bogiem a ludźmi. Każdy kapłan zjednoczony z Chrystusem uczestniczy w jedynym kapłaństwie i pośrednictwie Jedynego Zbawiciela, którym jest Jezus Chrystus.

Obrzędy święceń kończy złożenie rąk neoprezbitera w ręce biskupa i przyrzeczenie czci i posłuszeństwa. Przy tym obrzędzie otrzymuje pocałunek pokoju. Komentując ten gest, W. Głowa zauważa, że jest on jednoznaczny: „Mówi on, że życie z biskupem, z samym sobą i z Bogiem jest wynikiem życia w sprawiedliwości (sprawiedliwym jest ten, kto oddaje każdemu to, co się mu należy; biskupowi należy się cześć i posłuszeństwo). To zaś jest związane z zaufaniem do Boga i ludzi”³⁶. Również ten gest jest do wykorzystania w przepowiadaniu o sakramencie święceń. Podkreśla jedność wyświęconego przez biskupa prezbitera, a co za tym idzie jedność całego Kościoła.

Gest nałożenia księgi Ewangelii na głowę biskupa-elekta trwa przez cały czas modlitwy konsekracyjnej. Owa symboliczna czynność jest zarazem prośbą, by Boże słowo przeniknęło całkowicie myślenie nowo konsekrowanego biskupa, który jest wśród prezbiterów pierwszym głosicielem Ewangelii³⁷. Gest ten staje się znamienitym do wykorzystania w przepowiadaniu. Biskup jest pierwszym sługą Ewangelii – temat zawsze aktualny i zasługujący na podkreślenie.

Gdy biskup otrzymuje sakrę we własnym kościele, ma miejsce obrzęd wprowadzenia na katedrę. Gdy nie ma takiej sytuacji, wówczas biskup konsekrator zaprasza nowego biskupa, by zajął pierwsze miejsce wśród biskupów koncelebrujących. Wprowadzenie na katedrę, czyli intronizacja, wprowadzona

liturgiczny mógł zbawczo oddziaływać, musi być należycie objaśniony. Cyt. za: H. S i m o n. *Znaki i rytury liturgiczne źródłem przepowiadania*. W: *Liturgia i przepowiadanie* s. 186-187.

³⁴ S ł o w i ń s k a, G ł o w a. *Przepowiadanie o sakramentach w katechezie i homilii* s. 310.

³⁵ G ł o w a. *Znaki i symbole* s. 182.

³⁶ Tamże s. 183; por. T e n ǳ e. *Liturgia miejscem i źródłem* s. 326.

³⁷ T e n ǳ e. *Znaki i symbole* s. 183-184.

w wiekach średnich, oznacza piastowanie najwyższej władzy w Kościele diecezjalnym³⁸. Również ten symboliczny gest mógłby posłużyć jako inspiracja do homilii na temat sprawowania służebnej władzy biskupa w Kościele.

Podsumowując, należy zaznaczyć, że również wspomniane znaki i symbole stosowane w sakramencie święceń mogą stać się źródłem do tworzenia homilii. Wyjaśnienie ich wiernym w czasie obrzędów święceń z pewnością przyniosłoby duchowy pożytek uczestniczącym w liturgii.

IV. ZAKOŃCZENIE

Bogactwo obrzędów w sakramencie święceń sprawia, że przepowiadanie może się stać interesujące i atrakcyjne. Bardzo wymowna jest liturgia, obrzędy, a także znaki i symbole sakramentu. Ponadto *Obrzędy święceń* dysponują gotowymi wzorami homilii na różne stopnie święceń, które również mogą stać się inspiracją do przepowiadania. H. Słotwińska i W. Głowa sugerują, by w czasie święceń biskupa lub rocznicy święceń bądź z innych racji omówić następujące tematy: biskup następcą Apostołów; obecność Chrystusa w biskupie; biskup sługą Chrystusa i szafarzem tajemnic Bożych; biskupstwo oznacza obowiązek, a nie zaszczyt; biskup pasterzem i szafarzem sakramentów; troska biskupa o powierzona sobie owczarnię. Wspomniani autorzy proponują również tematy do omówienia w czasie święceń prezbiterów bądź w rocznicę święceń z racji jubileuszu lub w czasie nabożeństw o powołania kapłańskie³⁹: związek prezbitera z Chrystusem Najwyższym Kapłanem; prezbiter jest współpracownikiem biskupa i jego reprezentuje w parafii; misja prezbitera kontynuacją misji Chrystusa; prezbiter słowem i przykładem buduje Kościół Chrystusowy; sprawowanie Ofiary, szafowanie sakramentów i modlitwa w życiu prezbitera; Jezus Dobry Pasterz wzorem dla posługiwania pasterskiego prezbitera. Autorzy wskazują też tematy na czas święceń diakonów⁴⁰: diakoni pomocnikami biskupów i prezbiterów w posłudze Słowa, ołtarza i miłości; Chrystus wzorem służby diakona; diakon człowiekiem cieszącym się dobrą sławą i pełnym Ducha Świętego; owoce świętej służby diakona.

Podsumowując, należy zauważyć, iż powyższe opracowanie to próba systematyzacji tematyki związanej z przepowiadaniem o sakramencie święceń.

³⁸ Tamże s. 185.

³⁹ Słotwińska, Głowa. *Przepowiadanie o sakramentach w katechezie i homilii* s. 311.

⁴⁰ Tamże s. 311-312.

Dowodzi ono, że przepowiadanie o jednym z sakramentów w służbie wspólnoty Kościoła może się stać interesujące, a także służyć budzeniu nowych powołań do służby Kościołowi. Z pewnością nie wyczerpuje ono ogromnego bogactwa treści samego sakramentu. W zdecydowany jednak sposób może przyczynić się do uatrakcyjnienia przepowiadania, aby homilia stała się „rzeczywiście intensywnym i szczęśliwym doświadczeniem Ducha, pokrzepiającym spotkaniem ze Słowem, stałym źródłem odnowy i wzrastania”⁴¹.

BIBLIOGRAFIA

- F r a n c i s z e k: Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium*. Kraków: Wydawnictwo M 2013.
- G ł o w a W.: Liturgia miejscem i źródłem przepowiadania. Przemysł: Wydawnictwo Archidiecezji Przemyskiej 1999.
- G ł o w a W.: Znaki i symbole w Liturgii. Przemysł: Wydawnictwo Archidiecezji Przemyskiej 1995.
- Mszał Rzymski dla diecezji polskich. Poznań: Pallottinum 2009.
- Obrzędy święceń biskupa, prezbiterów i diakonów. Katowice: Księgarnia św. Jacka 1999.
- Liturgia i przepowiadanie. Red. W. Przyczyna. Kraków: Wydawnictwo M 2010.
- S ł o t w i Ń s k a H., G ł o w a W.: Przepowiadanie o Sakramentach w katechezie i homilii. Lublin–Przemysł: Wydawnictwo Archidiecezji Przemyskiej 2001.

WYMOWA TEOLOGICZNA OBRZĘDÓW SAKRAMENTU ŚWIĘCEŃ W PRZEPOWIADANIU SŁOWA BOŻEGO

Streszczenie

Przepowiadanie słowa Bożego należy do priorytetów posługi kapłańskiej. Szczególną formą głoszenia prawd Bożych jest homilia, integralnie związana ze sprawowaną liturgią. Aby przepowiadanie przynosiło należyte owoce i pożytek dla słuchaczy należy sięgnąć po wszystkie możliwe sposoby jego uatrakcyjnienia. Obrzędy związane z sakramentem święceń mogą w zdecydowany sposób przyczynić się do pokrzepiającego spotkania ze słowem, które staje się źródłem odnowy i wzrastania wierze.

Słowa kluczowe: biskup, prezbiter, diakon, liturgia, przepowiadanie, homilia.

⁴¹ F r a n c i s z e k. *Adhortacja apostolska Evangelii gaudium*. Kraków: Wydawnictwo M 2013 nr 135.